

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 28-2/24-8/3
EPA 436 XXVIII
Podgorica, 28. maj 2025. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 22. sjednice, održane 20. maja 2025. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na 22. sjednici, održanoj 20. maja 2025. godine razmotrio je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja.

Uvodne napomene o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja dala je predstavnica predlagača, državna sekretarka u Ministarstvu zdravlja mr Mirjana Vlahović Andrijašević koja je istakla:

- da je osnovni razlog za donošenje ovog zakona dodatno usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa propisima Evropske unije koji se odnose na oblast presađivanja ljudskih organa u svrhu liječenja, saglasno komentarima Evropske komisije;
- da je proširen krug mogućih živih davalaca organa, precizirano je da živi davalac organa, radi presađivanja primaocu, može biti lice sa kojim je srodnik po krvi u pravoj liniji (dijete, roditelj, baba i djed) i u pobočnoj liniji do četvrtog stepena (brat, sestra, tetka, stric, ujak i njihova djeca), kao i bračni, odnosno vanbračni supružnik i partner u zajednici života lica istog pola;
- da je propisano da se članom uže porodice smatra i partner u zajednici života lica istog pola;
- da se po prvi put zakonski uređuje nesrodničko davalatstvo u cilju utvrđivanja da se zasniva na osnovnim načelima davanja organa u svrhu liječenja: pristanka, odnosno saglasnosti davaoca i primaoca, davanja u cilju liječenja, nekomercijalnog davanja, a posebno kao dobročino davanje, bez novčane ili druge odgovarajuće naknade, uz slobodno izraženu volju;
- da je Predlogom zakona propisano da o uzimanju organa od živog davaoca u svrhu presađivanja primaocu sa kojim se nalazi u posebnim prijateljskim, emotivnim i sličnim odnosima odlučuje Ministarstvo zdravlja, na osnovu mišljenja Bioetičkog komiteta, kao stručnog savjetodavnog tijela koje čine istaknuti stručnjaci iz oblasti medicine, medicinske etike, psihologije, socijalnog staranja, prava i drugih oblasti koje su od značaja za ove postupke;
- da se posebna važnost pridaje etičkom aspektu i dobročini ovih postupaka, što je i smisao davanja organa radi presađivanja u svrhu liječenja;
- da Bioetički komitet razmatra pitanja i daje sugestije i mišljenja koja se odnose na etička i druga pitanja u vezi sa uzimanjem i presađivanjem organa u svrhu liječenja;
- da se prije presađivanja organa obavezno vrše karakterizacija i druga imunološka testiranja davaoca i organa i prikupljaju minimalno potrebni podaci i dodatne informacije, na osnovu odluke medicinskog tima;
- da je propisano da u ovlašćenoj zdravstvenoj ustanovi tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite, odnosno u Kliničkom centru Crne Gore u kojem se vrši presađivanje organa direktor zdravstvene ustanove

imenuje tim za presađivanje organa, kao stručno tijelo i da ministar zdravlja, na predlog direktora zdravstvene ustanove, imenuje lice odgovorno za organizovanje postupka presađivanja organa;

- da ovlašćene zdravstvene ustanove u cilju obezbjeđivanja sljedljivosti i kontrole kvaliteta i bezbjednosti organa moraju da uspostave sistem sljedljivosti, odnosno da se cijelo vrijeme prati kvalitet organa, od koga je uzet, ko treba da ga primi, ukoliko dođe do oštećenja kako je izvršeno njegovo uništenje i slično;

- da je sistem za upravljanje ozbiljnim neželjenim događajima i ozbiljnim neželjenim reakcijama kod davaoca, odnosno primaoca takođe uspostavljen;

- da se o svakoj sumnji na ozbiljne neželjene događaje i ozbiljne neželjene reakcije, bez odlaganja, obavještavaju sve ovlašćene zdravstvene ustanove koje su uključene u postupke uzimanja i presađivanja ljudskih organa u svrhu liječenja;

- da ovlašćene zdravstvene ustanove koje obavljaju postupke uzimanja organa obrazuju Etički komitet koji odlučuje o svakom slučaju uzimanja organa od živog davaoca u svrhu presađivanja primaocu sa kojim je srodnik po pravoj liniji i pobočnoj liniji do četvrtog stepena srodstva, kao i kada su u pitanju bračni, odnosno vanbračni supružnik i partner u zajednici života lica istog pola;

- da u cilju obezbjeđivanja kvaliteta i bezbjednosti organa, prije uzimanja, odnosno dobijanja organa, posebno edukovan doktor medicine specijalista odgovarajuće grane medicine vrši procjenu podobnosti i odabir davaoca, na osnovu ljekarskog pregleda, odgovarajućih medicinskih pregleda i laboratorijskih testiranja što evidentira u zdravstvenom kartonu davaoca, u skladu sa zakonom;

- da je propisano da je zabranjeno podsticanje na davanje organa uz novčanu nadoknadu ili bilo koju drugu odgovarajuću nadoknadu, kao i da je zabranjeno primanje novčanih ili bilo kakvih drugih naknada i

- da je za uzimanje organa od umrlog lica potrebna pisana saglasnost za uzimanje ili neuzimanje organa kod izabranog doktora, koja se uvijek može opozvati, kao i da izabrani doktor odmah, a najkasnije narednog dana dostavlja pisanu saglasnost Ministarstvu zdravlja koje vodi registar pisanih saglasnosti, registar izdatih donorskih kartica i registar davaoca organa. Ako umrlo lice nije za života dalo pisanu saglasnost ili nije dalo izjavu kod izabranog doktora da se protivi tom postupku, pisanu saglasnost za uzimanje organa tog lica radi presađivanja drugom licu u svrhu liječenja može dati član uže porodice. Kad bolnički koordinator utvrdi da nema saglasnosti, poziva člana porodice, informiše ga da može dati pisanu saglasnost ili istu odbiti i daje mu razumni rok da se izjasni vodeći računa da taj rok ne ugrozi mogućnost uzimanja organa i njihovu bezbjednost radi presađivanja drugom licu. O svim radnjama bolnički koordinator sačinjava zabilješku koja se čuva u medicinskoj dokumentaciji.

Državna sekretarka u Ministarstvu zdravlja je informisala da je 19. maja 2025. godine započeta kampanja „Potpis za život- Donorska kartica- kartica sa najvećom vrijednošću!“ koja je poziv na humanost, solidarnost i hrabrost, kao i poziv da budemo bolji ljudi, jer donošenje odluke da postanemo donori jeste odluka da nečiji život nakon našeg može da se nastavi. Pozvala je sve građane i građanke da budu dio ove humane misije, da se informišu, međusobno razgovaraju i budu hrabri u odluci da pomognu drugima, čak i onda kada ih više ne bude.

Tokom rasprave članovi Odbora su, između ostalog, ukazali:

- da je glavni izvor organa u savremenom svijetu kadaverično donorstvo, a da je u Crnoj Gori do sada bila samo jedna kadaverična transplantacija kada je svih sedam organa poslato van Crne Gore;

- da je problem donorstva u Crnoj Gori problem odrastanja, vaspitanja, folkloru, zablude, jer ljudi misle da na onaj svijet treba da pođu cijeli, a ne shvataju da i Srpska pravoslavna crkva i druge konfesije imaju pozitivan stav prema donorstvu i smatraju ga jednim od najvećih činova samožrtvovanja;

- da je problematično što u Crnoj Gori ne postoji edukacija o ovim pitanjima od strane sistema obrazovanja, dok je zdravstveni sistem u tom dijelu ograničen;

- da je važno raditi na jačanju svijesti građana Crne Gore o postupku uzimanja i presađivanja ljudskih organa u svrhu liječenja, kao i na njihovoj edukaciji u ovoj oblasti;

- da bi bilo dobro da se formiraju timovi sačinjeni od studenata medicine i medicinskih sestara u penziji koji bi sprovodili kampanju na terenu i neposredne razgovore sa građanima;
- da bi možda i svakom građaninu Crne Gore na kućnu adresu trebalo poslati obavještenje i omogućiti da potpiše donorsku karticu ukoliko želi s obzirom na to da za sada ta mogućnost postoji samo kod izabranog doktora, što je za naše građane ponekad komplikovano;
- da bi veliki uspjeh bio ako bi 100 građana potpisalo donorsku karticu;
- da crno tržište organima danas cvjeta, te da se isto godinama dešavalo na Kosovu kada je bilo važno da se sačuva organ, a ne da preživi donor i
- da ovaj zakon obezbjeđuje da takve zloupotrebe ni u teoretskom smislu nijesu moguće, jer će se postupci odvijati u Kliničkom centru Crne Gore.

Državna sekretarka u Ministarstvu zdravlja je informisala da donorske kartice u Crnoj Gori postoje od 2016. godine, ali je odziv građana do sada bio veoma mali. Zbog toga je važno raditi na edukaciji građana i promociji donorstva, jer organima jedne osobe može da se spasi život sedam drugih lica. Podsjetila je da su postojali slučajevi trgovine organima u regionu, ali i naglasila da u Crnoj Gori nije zabilježen nijedan slučaj trgovine ljudskim organima. Crna Gora je još 2004. godine Krivičnim zakonikom propisala krivična djela koja se tiču trgovine ljudima, što je u tom periodu bilo veoma inovativno. Crna Gora je potpisnica Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudskim organima, pa je Krivični zakonik dopunjen zabranom oglašavanja prodaje ljudskih organa. Određeni oglasi te vrste bili su od strane državljana Republike Srbije. Crna Gora, kao država članica NATO saveza, može svakom građaninu obezbijediti da na pravi način obavi transplantaciju, a o svemu postoje detaljno propisane procedure kako bi se izbjegla svaka pomisao i radnja povezana sa trgovinom organima. Uvjerena je da građanima nije komplikovano da kod izabranih doktora potpišu donorsku karticu.

Nakon uvodnog obrazloženja i rasprave, Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova "za") **podržao** Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja i predlaže Skupštini **da ga usvoji**.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Vladimir Dobričanin, član Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA
 Jovan Jole Vučurović
